

Niet meer koeien, maar minder kosten als verdienmodel

De elfjarige Biblis is een voorbeeld van een koe zoals Joris van Os die graag ziet

De keuze om niet te verdubbelen in bedrijfsomvang ervaren ze achteraf als een zegen. Stadskinderen Joris van Os en Friederike Velmans werden biologisch boer in Duitsland. Ambitieuze groeiplannen bogen ze om naar een bedrijfsmodel met een bescheiden financiering. Daardoor hebben ze ruimte om op hun eigen manier te ondernemen.

TEKST WICHERT KOOPMAN

Alles was in kannen en kruiken. Het bedrijfsplan doorgerekend, de vergunningen op orde, de financiering toegezegd en op de keukentafel lag een bouwtekening voor een prachtige nieuwe stal voor 120 koeien. ‘En toen keken we elkaar aan ...’, herinneren Joris van Os (38) en Friederike Velmans (39) zich het moment, nu bijna vier jaar geleden. ‘We vroegen elkaar:

is dit echt wat we willen?’ Dat de bouwtekening even later voor oud papier tegen de muur lag, onderstreepte het duidelijke antwoord.

De veehouders vertellen hun verhaal aan dezelfde keukentafel in een oude Duitse boerenhoeve. Op het moment dat de bouwplannen, letterlijk, van tafel gingen, boerden ze negen jaar boven op een berg bij het dorp Wester-

kappeln in de deelstaat Noordrijn-Westfalen. Daarvoor had Van Os een opleiding gevolgd aan de Warmonderhof (mbo voor biologische landbouw) en tien jaar ervaring opgedaan als zzp'er op melkveebedrijven in onder andere Duitsland en Frankrijk. 'Ik ben opgegroeid in de stad Zutphen', vertelt hij. 'Maar sinds ik als zesjarig jongetje, zittend op het trapje van de melkput, een veehouder zijn koeien had zien melken, had ik een droom: biologisch boer worden in Frankrijk.'

Die droom was bij Velmans aanvankelijk minder sterk. Ze stond achter het idee om op zoek te gaan naar kansen om in het buitenland een eigen melkveebedrijf te starten, maar wilde daarbij de mogelijkheid houden voor een loopbaan buiten het bedrijf. Emigreren naar Frankrijk viel daarmee af en Duitsland kwam in beeld. De zoektocht naar een geschikt bedrijf was er een van vallen en opstaan. 'En zoveel wensen hadden we niet', benadrukt Van Os. 'We wilden voldoende huiskavel om de melkkoeien te kunnen weiden en we hadden een budget van maximaal een half miljoen euro uit eigen vermogen en bank-financiering.'

Uiteindelijk bleef er één serieuze optie over: Hof Bergesch in Westerkappeln op minder dan twee uur rijden van Zutphen. De emigranten herinneren zich dat de makelaar er aanvankelijk een hard hoofd in had. Hij was al meerdere keren met potentiële kopers langs geweest, maar de verkoper had hen steeds de deur gewezen. Na enig aandringen wilde hij wel proberen de plannen van de jonge Nederlanders voor te leggen. 'Tot zijn verbazing werden we direct uitgenodigd voor een gesprek', vertelt Van Os. 'Toen we Heinz en Waltraud Rehmeyer een hand gaven, wist ik al dat het goed zat.'

Jaren achterstallig onderhoud

De eigenaren van het bedrijf waren op leeftijd, hadden de laatste jaren niets meer geïnvesteerd en er was veel achterstallig onderhoud. De laatste grote investering was de bouw van een ligboxenstal in 1982. 'Ze boerden heel extensief met 40 koeien op 53 hectare land, voerden nauwelijks krachtvoer en haalden een gemiddelde productie van even boven de 4.000 kilo melk', schetst Van Os de situatie. Maar hij zag de kansen: om het bedrijf lag een mooie huiskavel van leemhoudende zandgrond en de robuuste, ruime koeien hadden het in zich om veel voer op te nemen en veel meer melk te produceren. Toen de ruwvoer kwaliteit verbeterde door de inzaai van klavers en de aankoop van krachtvoer, verdubbelde in enkele jaren tijd de productie.

Het klikte tussen de verkopers en het jonge stel. Zo werd een plan ontwikkeld om de boerderij geleidelijk over te dragen en om te schakelen naar biologisch. Voor de oude eigenaar en zijn vrouw werd een nieuw huis op het erf gebouwd. 'We drinken nog iedere zondag "Kaffee und Kuchen" bij ze', vertelt Joris.

Met de laatste centen en eigen arbeid werd in de eerste zomer een eenvoudige stal voor het jongvee gebouwd, maar daarmee was de investeringsruimte voor jaren op.

Volledig zelfvoorzienend

Terug naar het scharniermoment aan de keukentafel, vier jaar geleden. 'We hebben altijd uit volle overtuiging gekozen voor een biologische bedrijfsvoering. Maar ik was ook een fanatieke productieboer die eruit wilde halen wat erin zat', vertelt Van Os. Dat uitgangspunt ging op de

Westerkappeln

Duitsland

BEDRIJFSPROFIEL

naam bedrijf	Hof Bergesch
eigenaren	Joris van Os (38) en Friederike Velmans (39)
veestapel	80 melkkoeien, 100 stuks jongvee, waaronder 30 stiertjes
productie	8.500 kg melk met 4,3% vet en 3,5% eiwit
grondgebruik	110 ha, waarvan 15 ha natuur, 60 ha akkerland (maaiweides grasklaver, triticale/erwten, tarwe, akkerbonen en mais, rest blijvend grasland)
neventakken	vleesproductie, zelfbedieningswinkel met terras, verhuur van de potstal als speelhal en voor feestjes

helling toen met het vorderen van de uitbreidingsplannen doordrong dat de bouw van een nieuwe stal een forse financiële last op de schouders van de ondernemers zou leggen. 'En het uitgangspunt verdween definitief van tafel toen we ons realiseerden dat we met deze financiering gedwongen zouden worden in een bedrijfsmodel van intensief biologisch boeren en economisch optimaliseren. Koeien dag en nacht weiden zou er met een groter koppel niet meer in zitten. En om voldoende melk te kunnen produceren zouden we meer krachtvoer moeten aankopen', legt de veehouder uit.

In plaats van een heel nieuwe stal bouwden de immigranten een stuk potstal aan de bestaande ligboxenstal. En in plaats van 120 koeien melken ze er nu 75. Al het vrouwelijk jongvee en een deel van de stierkalveren wordt aangehouden, deels voor de productie van vlees dat wordt afgezet in de horeca en rechtstreeks aan consumenten via een zelfbedieningswinkel aan huis. De koeien lopen een groot deel van het jaar dag en nacht in de wei en met de teelt van tarwe, akkerbonen en een mengsel van triticale en erwten naast maaiweides van gras en rode klaver en

Hof Bergesch ligt boven op een heuvel

De ligboxenstal werd uitgebreid met een potstal, waarbij de koeien de vrije keuze hebben of ze in de boxen of in het stro gaan liggen

snijmais is het bedrijf volledig zelfvoorzienend voor ruwvoer en krachtvoer. Op dit rantsoen realiseren de koeien een productie van rond de 8500 kg melk met 4,3% vet en 3,5% eiwit.

Kalf bij koe bleek leerproces

Alle kalveren op Hof Bergesch zogen de eerste maanden van hun leven bij hun eigen moeder. 'Als collega's mij vragen of dat een goed idee is, dan is mijn eerste reactie: begin er maar niet aan', bekent Van Os eerlijk. 'Toen we hiermee startten, hebben we met elkaar afgesproken dat we het echt een kans wilden geven en het daarom minimaal twee jaar volhouden. Pas dan zouden we besluiten om te stoppen of definitief door te gaan.'

Het werd het laatste, maar daarna ging een intensief proces vooraf van uitproberen en leren van fouten. 'We zijn gestart door de kalveren 24 uur per dag bij de koeien te laten lopen', vertelt de veehouder. 'Dat werkte in ieder geval niet. De kalveren dronken zich zo rond als een ballon en raakten massaal aan de diarree. Bovendien wilden de moederkoeien in de melkstal de melk niet meer laten schieten', herinnert hij zich. 'Toen hebben we geprobeerd om meerdere kalveren bij een pleegmoeder te laten zogen. Maar ook dat was geen succes. Zo verloren we een aantal kalveren doordat er een koe bovenop ging liggen.'

Inmiddels hanteren de veehouders met succes een systeem waarbij de kalveren een beperkt aantal uren zogen. Daarvoor worden de moederkoeien na het melken in een apart strohok gesepareerd, waarna de kalveren erbij worden gelaten. Na ongeveer drie uur gaan de kalveren weer naar hun eigen stal, waar ze onbeperkt krachtvoer (een mengsel van zelf geteelde triticale en erwten) en hooi kunnen opnemen. De koeien blijven in het strohok of gaan met het koppel mee naar buiten. 'Het scheiden van koeien en kalveren kost de eerste week wat tijd, maar daarna gaat dat vanzelf, omdat de kalveren weten dat er in hun eigen stal vers voer klaarligt', vertelt Van Os. Op een leeftijd van ongeveer 3,5 maand worden de kal-

De veehouders onthoornen niet. Om te voorkomen dat koeien elkaar verwonden, schroeven ze doppen op scherpe hoorns

veren definitief van hun moeders gescheiden. 'We halen dan de moeders – altijd vier of vijf tegelijk – uit de groep met zoogkoeien en laten de kalveren nog een tijdje in deze groep, waar we ze krachtvoer aanbieden. Zo leren ze in plaats van zogen krachtvoer opnemen en voorkomen we grotendeels een speendip', legt de veehouder uit. 'Technisch werkt het systeem van kalveren bij de koeien nu goed. Maar de eerste dagen na het spenen blijven een drama. Dan brullen kalveren en koeien alles bij elkaar', bekent hij. Verschillen tussen vaarzen die de eerste maanden van hun leven met mensenhanden zijn grootgebracht en vaarzen die als kalf bij hun moeder hebben gelopen, ervaren de veehouders overigens niet.

Van meer naar minder koeien

Van de beslissing om de bouwtekening van tafel te vegen hebben de immigranten nooit spijt gehad. 'Er volgden droge jaren waarin we heel blij waren dat we geen voer voor 120 koeien nodig hadden. En overzienbare financieringslasten geven ons meer vrijheid om te ondernemen op een manier die bij ons past', verklaart Van Os. Voor de toekomst denken de ondernemers aan een verdere verbreding van het bedrijf. Zo verhuurden ze de potstal, die een groot deel van het jaar leeg staat, al regelmatig voor feestjes en als overdekte speelhal voor kinderen. En naast de winkel, waar gasten zelf ook koffie, thee en softijs kunnen tappen, bouwden ze een terras met uitzicht op de grazende kudde. 'Mensen mee laten genieten van de schoonheid van deze boerderij geeft ons veel voldoening. Bovendien zit er een goed verdienmodel in', geeft Van Os aan. 'Daarnaast hoop ik dat we in de toekomst ieder kalf dat hier geboren wordt, kunnen opfokken en het vlees zelf verkopen aan consumenten. En wellicht kunnen we het graan dat we nu aan de dieren voeren, deels omzetten in voeding voor mensen. Vier jaar geleden is bij ons de knop omgegaan. Ik sluit niet uit dat we zelfs nog wat minder koeien gaan melken. Dan kunnen we misschien zelf ook eens op het terras gaan zitten om van het uitzicht te genieten ...'